

NTNU

FN som undervisningstema

- Hvordan FN presenteres i lærebøker fra 50-tallet og frem til i dag

MGLU3511 - FoU

Karl August Klever
16.05.2022

Sammendrag

Hvordan presenteres FN i norske lærebøker fra 50-tallet og frem til i dag? I denne teksten ser jeg på tre lærebøker fra ulike perioder, og med ulike læreplaner i grunn, og hvordan FN og internasjonalt samarbeid presenteres. I teoridelen ser jeg blant annet på hvordan FN som organisasjon fungerer, og hvordan man i Norge generelt er opptatt av å oppfattes som lovlidige og å delta i det internasjonale bildet. I tillegg ser jeg på to ulike fagtradisjoner for forståelse av internasjonale systemer og organisasjoner; nemlig den realistiske og den liberale tradisjonen.

For å angripe denne problemstillingen velger jeg å gjøre en kvalitativ og historisk dokumentanalyse av de tre bøkene. Her ser jeg blant annet etter hvilken plass FN får i boka, hvilke fagtradisjoner som gjør seg gjeldende, og om det er tydelige forskjeller mellom dem. Jeg finner så at det har vært en utvikling, både når det kommer til hvor stor plass FN og internasjonalt samarbeid generelt har fått i faget, og i måten de tre bøkene underviser om FN på. Til slutt ser jeg i diskusjonen på hvordan denne utviklingen har vært, samt at jeg ser på bøkene og forskjellene mellom dem i lys av både nevnte fagtradisjoner og de læreplanene som var gyldige da de tre bøkene ble utgitt.

Innhold

Sammendrag	1
Innledning & problemstilling	3
Teori	4
To fagtradisjoner	5
Metode.....	7
Presentasjon av funnene i de tre lærebøkene.....	9
«Vi ere en nasjon-». <i>Noregs- og verdshistorie</i> . (1955)	9
<i>Samliv og samarbeid</i> . (1972).....	10
<i>Relevans 9</i> . (2021).....	11
Diskusjon.....	13
De to fagtradisjonenes rolle i lærebøkene	13
Læreplanenes påvirkning på FNs posisjon og fremstilling	18
Konklusjon	20
Litteratur.....	21

Innledning & problemstilling

I en verden preget av globalisering og handlinger på tvers av landegrensener, er internasjonale samarbeid og utenrikspolitikk en svært sentral del av både nyhetsbildet, politikken og samfunnets hverdag i alle verdens stater. Blant internasjonale samarbeid og avtaler som Norge er med i, finner vi blant annet Forente Nasjoner, heretter omtalt som FN. I tillegg har Norge også EØS-avtalen, til tross for manglende medlemskap i EU, og staten er også med i den militære alliansen NATO. Disse samarbeidene har stor påvirkning på det norske samfunnet – og diskusjoner om deltakelse og temaer som er relevante for disse organisasjonene kan føre til alt fra norske lovendringer og hvilke partier som får stemmer, til hvilke militære aksjoner Norge deltar i, samt hvilke stater vi både støtter og frykter. Det er altså liten tvil om disse internasjonale samarbeidenes relevans i Norge, noe som også gjør temaet relevant for samfunnsfagundervisningen i det norske skolesystemet. Men hvordan undervises det om temaet i norsk skole? Får elevene god og dekkende kunnskap om, og forståelse av Norges deltakelse i internasjonale samarbeid? Og hvordan er dette sammenlignet med tidligere undervisning om temaet; eksempelvis i årene etter 1945 – da også FN ble dannet i kjølvannet av andre verdenskrig?

For å innhente informasjon om hvordan undervisningen innenfor dette temaet er og har vært, vil jeg analysere lærebøker fra både ulike forlag og ulike tidspunkter. Dette fordi jeg mener lærebøker kan ses på som en representasjon for fagets undervisning og en «manifestering» av fagets kompetansemål og -områder, ettersom det er nettopp disse målene og områdene forfatterne av lærebøker må forholde seg til. Dette er også noe som kommer frem i Njål Skrunes' *Lærebokforskning*: «Lærebøkene avspeiler en utvikling innen et skolefag, og de bidrar til å kaste lys over skolens indre faglige og pedagogiske liv. Lærebøkene fører oss inn i klasserommet, inn til møtet mellom lærer og elev omkring et fagstoff» (2010, s. 71-72).

Jeg velger å avgrense oppgavens omfang til å omhandle én av de flere organisasjonene Norge er med i, som kanskje kan sies å være en av de aller mest sentrale og omtalte her til lands; nemlig FN. Videre velger jeg å se på lærebøker fra tre perioder. Én fra tiåret etter at FN først ble dannet, én fra noen tiår senere, og én fra i dag. Oppgavens problemstilling blir derfor følgende: **Hvordan presenteres FN i norske lærebøker fra 50-tallet og frem til i dag?**

Teori

I forbindelse med temaet kan det òg være relevant å se på begrepet «internasjonalt samarbeid», organisasjonen FN, samt Norges forhold til FN og organisasjonens rolle i det internasjonale samfunnet. Hovi & Underdal beskriver det internasjonale samfunnet som «et globalt fellesskap bestående av *nasjoner*», hvor «Hver nasjon er organisert og formelt anerkjent som en *stat* med rett til betydelig indre selvstyre» (2018, s. 17). Videre skriver de om hvordan dette internasjonale samfunnet kan sies å både ha behov for, og å innby til samarbeid på tvers av nasjoner. Hovi & Underdal skriver òg at «Effektivt samarbeid vil i mange tilfeller måtte bygge på en folkerettslig bindende avtale og støttes opp av et eget apparat som kan forberede forhandlinger, følge opp vedtak og evaluere resultater» (2018, s. 21). Med apparat siktes det her til mellomstatlige organisasjoner, hvilket FN er et av de største eksemplene på.

Hovi & Underdal skriver om FN at organisasjonen «utvilsomt utgjør det mest omfattende forsøket på å regulere forholdet mellom verdens stater» (2018, s. 70). I forbindelse med dette står det også om hvordan FN kan regnes som et nytt, og ikke like ambisiøst forsøk på å oppnå det samme som forgjengeren Folkeforbundet forsøkte å oppnå – nemlig verdensfred etter en svært omfattende verdenskrig. Likevel er det viktig å påpeke at FN i dag, til tross for opprinnelige tanker om verdensfred og forhindring av nye verdenskriger, nå har en langt større rolle og tar for seg en rekke flere oppgaver i det internasjonale samfunnet. Hovi & Underdal skriver også om flere av disse oppgavene og hovedorganene i FN, inkludert Sikkerhetsrådet, Hovedforsamlingen, Tilsynsrådet, ECOSOC og Den internasjonale domstolen i Haag (2018, s. 72-77). Samtlige hovedorganer beskrives, og Hovi & Underdal redegjør for organenes oppgaver, medlemmer og hvor mektige og aktive organene er. Det står derimot også om FNs hovedformål, som kommer frem i FN-paktens første artikkel: bevaring av fred og sikkerhet, utvikling av gode forhold mellom medlemsnasjoner, skape internasjonalt samarbeid om en rekke større problemer, og å fungere som et forum og samtalested for nasjoner (Hovi & Underdal, 2018, s. 72). Dette er hovedformål som da angår alle FNs medlemsland, ettersom alle medlemmer forplikter seg til å skrive under på og å overholde FN-pakten for å ha medlemsstatus i FN.

Så i hvilken grad kan man anta at Norge, politisk sett, verdsetter og prioriterer FN-pakten og andre avtaler medlemskapet i FN fører med seg? I kapittelet «Folkerett og internasjonal politikk» i *Anarki, makt og Normer. Innføring i internasjonal politikk* av Hovi & Malnes (2011), står det blant annet om hvordan Norge har en form for interessestyrt lovlydighet

ovenfor FN – i likhet med andre avtaler og internasjonale samarbeid Norge deltar i. Det fremstilles rett og slett som «typisk norsk» å politisk ønske at Norge ses på som lovlidige og har et godt omdømme (Malnes & Grung, 2011). I tillegg skriver Malnes & Grung at «Mange mener at behovet for internasjonalt samarbeid vokser i takt med den såkalte globaliseringen» (2011, s. 345), samt om hvordan godt omdømme derfor kan bli en voksende og gunstig ressurs for land og nasjoner som ønsker å delta i det internasjonale samfunnet. Når svært mange norske partier og borgere generelt virker å verdsette dette, kan Norge derfor potensielt få en fordel internasjonalt fremover. Med et Norge som nå blant annet er medlem i FNs sikkerhetsråd, samt at en tidligere norsk statsminister i flere år har hatt rollen som generalsekretær i NATO, kan en se at Norges arbeid med å få et godt internasjonalt omdømme og internasjonal innflytelse gir virkninger. Spørsmålet blir derimot hvordan dette påvirker skolen, utdanningsinstitusjonen, og dermed også lærebøkene.

To fagtradisjoner

Videre kan det være aktuelt å se på viktigheten av FN, og hvilke perspektiver og forståelser som kommer frem i de tre lærebøkene. Om dette skriver Hovi & Underdal følgende:

Én vanlig inndeling tar utgangspunkt i de grunnleggende oppfatninger forskerne har om egenskaper ved det internasjonale politiske system og de enkelte aktører som opptrer innenfor dette systemet. De som velger denne innfallsvinkelen, skjelner gjerne mellom en realistisk, en liberal og en konstruktivistisk fagtradisjon (2018, s. 222).

I denne teksten vil jeg fokusere på den realistiske og den liberale fagtradisjonen. Det er derimot viktig å påpeke at det ikke nødvendigvis alltid er tydelige skillelinjer mellom disse tradisjonene, og svært få forskere vil derfor, ifølge Hovi & Underdal, mene at de kun tilhører og støtter én av disse (2018, s. 222). Likevel kan de være gode skoler og forståelser å forholde seg til.

Om vi starter med den realistiske fagtradisjonen, poengterer Hovi & Underdal blant annet hvordan denne har en forståelse av internasjonal politikk som «grunnleggende *anarkisk*» (2018, s. 222). Dette vil si at det ikke er noen organisasjoner, institusjoner eller normer som styrer og kontrollerer det internasjonale systemet. Derfor finnes det også tydelige forskjeller i fordelingen av makt, hvor noen land tydelig vil ha mer makt enn andre, og dermed også større innflytelse over det internasjonale bildet. Den realistiske tradisjonen ser også på internasjonale organisasjoner og institusjoner som redskaper for landene som oppretter og er

medlemmer i dem. Grunnlaget for deltakelse er derfor å bruke organisasjonene til å inngå internasjonale samarbeid om felles interesser eller problemer medlemslandene deler med hverandre. Organisasjonene er derfor, ifølge det realistiske perspektivet, avhengige av at medlemslandene ønsker og velger å bruke og å støtte dem som redskap, og de får dermed «liten selvstendig innflytelse på utfallet av internasjonale politiske prosesser» (Hovi & Underdal, 2018, s. 223). Organisasjonenes makt vil derfor bli direkte påvirket av medlemslandenes egen vilje og ønske om å bruke dem, samt maktforholdet mellom medlemmene.

Den liberale fagtradisjonen er derimot ulik. Blant annet inkluderer denne tradisjonen et perspektiv på internasjonale organisasjoner som noe som riktignok opprettes for å ha en redskapslignende jobb, men som så ofte fører til at organisasjonene vil ha innflytelse på statenes handlinger og politikk. Hovi & Underdal oppsummerer dette ved å skrive at «stater danner organisasjoner som så i sin tur påvirker statene som opprettet dem» (2018, s. 225). I tillegg poengteres det at vi, spesielt i rikere land, ser at vi har fått et større internasjonalt samfunn, hvor folk i ulike stater stadig beveger seg nærmere hverandre og blir en del av avnasjonaliserte kultur- og næringsliv. Internasjonale samarbeid og institusjoner kan derfor også ses på som en form for kompensasjon for den minkende tilknytningen mellom folk og nasjon, og som en ny form for myndighet (Hovi & Underdal, 2018, s. 224). Dette innebærer også at mange slike trans- og overnasjonale institusjoner samarbeider med nasjonale eller regionale myndigheter om et arbeidsfelt som både kan være funksjonelle og geografiske – altså er det ikke kun de geografiske landegrensene som definerer arbeidsfeltet.

I Norge er det altså tydelig at internasjonale samarbeid, avtaler og organisasjoner, som FN, har stor betydning. Likevel er det noen ulike perspektiver på viktigheten av og rollen til slike organisasjoner, og det kan derfor være interessant å se hvilke av disse perspektivene som gjør seg gjeldene i samfunnsfagets lærebøker, samt hvorvidt det har vært en utvikling innenfor dette siden 50-tallet og frem til i dag.

Metode

For å løse denne problemstillingen har jeg valgt å bruke kvalitativ dokumentanalyse som metode, i form av historisk komparativ lærebokanalyse av tre lærebøker fra ulike perioder. (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2021). Fokuset i analysene har også vært på bøkens kunnskapsinnhold. Ifølge Skrunes er ikke lærebokas oppgave å selv presentere ny kunnskap, men heller å reprodusere og gjenfortelle kunnskap som «baserer seg på et utvalg fra andre kunnskapskilder som skolefaget er forankret i» (2010, s. 74). Lærebøkens innhold vil derfor være en videreformidling av kunnskap som blir ansett som viktig for norske elever, og dermed også nordmenn generelt, å kunne.

Aller først kan det derimot være relevant å se på noe teori om kvalitative lærebokanalyser. Mye av grunnlaget for analysen av lærebøkene er basert på Njål Skrunes' bok, *Lærebokforskning* (2010). Her kommer det frem at læreboka, som et pedagogisk verktøy, blir skapt med et formål om å utdanne og å danne elevene som leser og bruker den (2010, s. 68-69). Det er derimot ulikt hvordan lærere tolker og bruker lærebøkene, og Skrunes skriver at «teksten» elevene faktisk møter derfor kan «være betydelig annerledes enn selve læreboka. Men læreboka inngår normalt i den» (2010, s. 67). Dette er også innstillingen jeg i oppgaven og analysen har til lærebøkene; at de er læringsredskaper som vanligvis påvirker og brukes i undervisningen. I tillegg finner vi på side 68 også en figur som viser lærebokas påvirkningsfelt. To punkter som her trekkes frem, og som jeg spesielt fokuserer på i analysen, er skolepolitikk, samt kulturelle verdier og mentalitet.

Valg av lærebøker er basert på to kriterier. Det første er når boka ble utgitt. Her ønsket jeg å inkludere en bok fra en tid hvor FN fortsatt var en relativt nyopprettet organisasjon, en bok fra 70- eller 80-tallet, hvor FN hadde fått tid til å vokse, og en helt ny lærebok som brukes i skolen i dag. Det andre kriteriet var at bøkene skulle være for eldre grunnskoleelever, for at de skulle være representative for hva skoleelever var ment å kunne om FN ved utgangen av grunnskolen eller folkeskolen; den obligatoriske og allmenne norske skolegangen.

For å finne relevante lærebøker oppsøkte jeg også flere kilder. De tre lærebøkene jeg til slutt fant, leste jeg om i Lorentzens *Ja, vi elsker ... Skolebøkene som nasjonsbyggere. 1814 – 2000* (2005), Christophersens *Samfunnsbilder og samfunnslæring* (2010), *På tvers av 2010-åra. Utvalgte kommentarer i Dag og Tid 2009-2020*, og på Gyldendal Norsk Forlags egne nettsider. På bakgrunn av kriteriene jeg hadde satt, valgte jeg følgende tre lærebøker:

1. Hæreid, J & Amundsen, S. S. (1955). «*Vi ere en nasjon*». *Noregs- og verdenshistorie*. Oslo: Aschehoug. 3. utgave. (Nynorsk ved Jakob Fjalestad). Dette er en historiebok for 1.-7. klasse, altså hele datidens obligatoriske grunnskolegang.
2. Olsen, O. J. (1972). *Samliv og samarbeid. Samfunnskunnskap for ungdomsskolen. 9. skoleår*. Oslo: Fabritius forlag. Dette er da en samfunnskunnskap for avgangselever på denne tiden.
3. Heidenreich, V., Weider, B. O. & Waage, K. B. (2021). *Relevans 9*. Oslo: Gyldendal. Denne boka er tilpasset fagfornyelsen fra 2020, og er dermed også Gyldendals aller nyeste lærebok for samfunnsfag.

Videre behandlet jeg tekstene og kapitlene hvor det står om FN ved bruka av hermeneutisk metode. Dette omhandler ånds- og samfunnsvitenskapelig forståelse av innhold, basert på at man evner å se innholdet både i lys av innholdet selv, og i lys av konteksten innholdet står i (Krogh, 2014, s. 8 & 41-42). Dette gjorde jeg ved å ikke bare forholde meg til tekstene jeg fant om FN i lærebøkene, men også ved å forholde meg til blant annet læreplaner og litteratur om aktuell skolepolitikk, annen kunnskap om FN og internasjonale avtaler og organisasjoner, samt annet innhold i de tre lærebøkene jeg analyserte. Innad i bøkene så jeg også på hvilken kontekst tekst om FN ble plassert i. Denne konteksten er da definert ut fra tekstenes plassering i lærebøkene, altså i hvilken sammenheng det står om dem, og ut fra perioderelatert kontekst. Videre så jeg også på noen spesielle faktorer innad i tekstene om FN. Her ønsket jeg å vite hvor mye det sto om FN, hvor mye de ulike bøkene gikk inn på FN's oppgaver og roller, samt hvilke av de to fagtradisjonene nevnt i teoridelen som gjorde seg gjeldende i tekstene. Her benyttet jeg meg av koding som verktøy, hvor jeg blant annet markerte vinklinger, informasjon om grunnleggelse, og benevnelser og forklaringer av ulike særorganisasjoner. Blant det jeg lette mest etter var også tegn på de to tidligere nevnte fagtradisjonene, samt store forskjeller mellom de tre lærebøkene.

Det er altså disse kriteriene, samt analysene av kontekst og ulike koder i innholdet som har dannet grunnlaget for funnene jeg nå vil presentere.

Presentasjon av funnene i de tre lærebøkene

I denne delen vil selve funnene jeg har gjort i de tre lærebøkene presenteres. De vil her bli presentert ut fra to kategorier jeg har satt til grunn for analysen; i hvilken kontekst det skrives om FN, og selve innholdet i teksten(e) om FN. Funnene i de tre bøkene presenteres her uavhengig av hverandre, og i kronologisk rekkefølge.

«Vi ere en nasjon-». Noregs- og verdshistorie. (1955)

I den eldste boka finner vi relativt lite tekst om Forente Nasjoner. FN presenteres kun med et kort avsnitt som omhandler hvordan og hvorfor organisasjonen ble grunnlagt, samt hvordan organisasjonen har utviklet seg til å bli den største i verden, med da 60 medlemsland og omtrent 90% av verdens innbyggere bosatt i disse landene. I tillegg kommer det frem hvor FN har hovedsete, samt at norske Trygve Lie var organisasjonens første generalsekretær. I boka finner man også et bilde av FNs logo, men det står ellers lite om organisasjonen og organisasjonens ulike oppgaver, med unntak av at det står at «Sambandet skulle freiste å trygge freden i verda og framgangen for menneskje» (Hæreid & Amundsen, 1955, s. 318). Det er derimot viktig å notere seg at boka er utgitt så tidlig som kun ti år etter at FN ble grunnlagt, og man kan derfor anta at FN ikke hadde rukket å vokse seg så stort og altomspennende som det organisasjonen har blitt i dag.

Konteksten hvor det står om FN er også svært relevant. Det er her også viktig å huske at boka i seg selv er en historiefaglig bok, og det skrives altså om FN i forbindelse med slutten av 2. verdenskrig – og som et forsøk på å sikre freden etter flere år med krig. Dette kan vitne om at det nettopp er de fredsbevarende faktorene for FN som blir sterkest vektlagt, noe som også kan ha sammenheng med det jeg skriver om i forrige avsnitt; altså at FN enda ikke hadde fått mange ulike oppgaver og underorganisasjoner som per dags dato. Noen få sider tidligere i boka, da i forbindelse med ettertiden etter første verdenskrig, er det også et avsnitt om Folkeforbundet – altså et tidligere forsøk på å oppnå det fredssamarbeidet FN etter hvert skulle bli en mer vellykket utgave av. Også her er det et fokus på norsk påvirkning, og da Fridtjof Nansens rolle som norsk utsending og veldedighetsarbeider. Vi får derimot også inntrykk av hvordan Folkeforbundets myndighet presenteres, og det står om hvordan Folkeforbundet både skulle ordne opp i uenigheter mellom land, samt arbeid for å styrke forholdet mellom arbeidere og arbeidsgivere, og hjelpe krigsfanger (Hæreid & Amundsen, 1955, s. 312).

Det vi i «*Vi ere en nasjon-*». *Noregs- og verdshistorie* finner om FN, og tidligere forsøk på FN-lignende samarbeid, er altså nokså korte tekster som i hovedsak fokuserer på generell fakta om oppstarten og grunnlaget for organisasjonenes dannelse, samt norsk involvering. Dette settes også i lys av verdenskrigene – som vitner om at FN grunnlegges på bakgrunn av et behov for et fredssikrende organ i etterkant av det som omtales som «Den fælslegaste av alle kriger» (Hæreid & Amundsen, 1955, s. 317). Det er også nettopp fredsaspektet som her fremstår som sentralt at elevene kjenner til, noe som definitivt kan ha blitt påvirket av at boka er utgitt som 3. utgave kun 10 år etter krigens slutt, mens den første utgaven kom så tidlig som i 1946 – året etter at krigen var ferdig (Lorentzen, 2005, s. 128).

Samliv og samarbeid. (1972)

I *Samliv og samarbeid* beskrives FN derimot langt grundigere enn i forgjengeren. «Forente Nasjoner» er her et eget underkapittel på over 9 sider, og inkluderer blant annet ganske grundige presentasjoner av flere av FNs organer. Eksempelvis går boka her i dybden på både Hovedforsamlingen, UNESCO og flere FN-råd, som Sikkerhetsrådet, Tilsynsrådet og Det økonomiske og sosiale råd. Det står også om både Den mellomfolkelige domstol, diverse særorganisasjoner og Sekretariatet. FN sammenlignes med andre samarbeidsorganer, også Folkeforbundet, og det står også her om hvordan og hvorfor FN ble grunnlagt som et fredsforkjempende samarbeid mellom nasjoner. I tillegg kommer det frem at en klar majoritet av verdens stater er medlem, samt at medlemstallet har økt på grunn av at tidligere kolonistater har blitt tatt med i FN.

Innenfor de ulike organene og delene av FN, går boka inn på både hovedoppgaver og hvordan disse skiller seg fra andre organer. Vi får blant annet vite hvor ofte både Hovedforsamlingen, Sikkerhetsrådet og Det økonomiske og sosiale råd møtes eller kan møtes, samt de mange oppgavene de har. I tillegg får vi vite om Sekretariatet, hvor de arbeider, og hvilke oppgaver generalsekretæren og de rundt vedkommende har. I bokas neste underkapittel, som heter «Norge og hjelpen til utviklingslandene», brukes også FN for å introdusere temaet. Her kommer mer om FNs oppgaver frem, blant annet koblet til «hjelp til selvhjelp», og vi får altså vite enda mer om FNs mange oppgaver. I tillegg starter kapittelet med følgende sitat: «Tiden som er gått siden FN ble grunnlagt, har vist at FN ikke er sterkere som fredsorganisasjon i våre dagers konflikter mellom nasjonene, enn det medlemsstatene gjør den til» (Olsen, 1972, s. 153). Dette viser også noe om hvordan FN presenteres i læreboka. Til tross for at FNs

mange oppgaver beskrives grundig, og at FN settes opp mot det tidligere mislykkede Folkeforbundet, kommer det frem et syn om at FN i seg selv ikke er en sterk nok organisasjon til å bevare fred.

Underkapittelet om FN finner man i kapittelet kalt «Norge i nasjonenes samfunn», som omhandler internasjonale samarbeid og Norges deltakelse i disse. Andre samarbeid det står om her er blant annet nordiske samarbeid, EEC, EFTA og NATO. Det er derimot FN som får desidert mest plass, og som er den eneste organisasjonen forfatteren velger å gå såpass i dybden på. I tillegg kommer de demokratiske bakgrunnene for FNs organisering frem, samt at FN var et nytt forsøk på mye av det som Folkeforbundet ikke evnet å få til. FNs grunnleggelse settes altså også her i historisk kontekst og lys av andre verdenskrig og Folkeforbundet, selv om dette skjer i langt mindre grad enn i «*Vi ere en nasjon*». At det så også står en del om FN i bokas neste underkapittel, kan vise til at FN ikke bare har fått et større underkapittel om seg selv i boka fra 1972 enn i den fra 1955, men også at elevene lærer om og med FN i andre tekster i boka. Dette kan igjen vise til at FNs mange og ulike oppgaver har fått en betydelig større plass i faget i 1972, sammenlignet med i 1955, hvor FN kun ble omtalt som en fredsorganisasjon grunnlagt i forbindelse med avslutningen på andre verdenskrig. I tillegg kan det også vise til FNs egne utvikling, og hvordan skolefaget også har blitt påvirket av dette.

Relevans 9. (2021)

Også i *Relevans 9* finner vi en egen tekst om FN i et kapittel som handler om internasjonale samarbeid. Dette er derimot igjen en ganske kort tekst under underkapittelet «De store organisasjonene». Denne teksten tar for seg når og hvordan FN ble grunnlagt, samt hvordan organisasjonen gikk fra å i hovedsak skulle sikre fred til å bli en nært altomspennende organisasjon som nesten alle verdens land er medlem av. I tillegg kommer det frem at FN består av en rekke underorganisasjoner som tar for seg ulike oppgaver, og at de aller viktigste oppgavene FN har er «å sikre fred og samarbeid for alle mennesker på jorda», «å drive utviklingsarbeid» og «å beskytte menneskerettighetene» (Heidenreich, Weider, & Waage, 2021, s. 194).

Om vi så går tilbake på dette med hvilken kontekst det skrives om FN i, er det enkle svaret at det skrives om FN i et kapittel om nettopp internasjonale samarbeid og organisasjoner. Sånn sett kan konteksten minne om den vi finner i boka fra 1972. Det er derimot ikke kun i den korte teksten om FN at vi finner informasjon om FN i kapittelet. Noe som blant de tre bøkene

er unikt for *Relevans 9*, er det at FN og underorganisasjoner av FN nevnes mye oftere ellers i kapitlet om internasjonalt samarbeid, enn i de to andre bøkene. Her er det nettopp FNs mange underorganisasjoner som kommer frem, og spesielt også bærekraftsmålene. Blant annet har kapitlet egne underkapitler kalt «Hvorfor samarbeider land?» og «Hvordan samarbeider land?». Innenfor sistnevnte finner vi blant annet en tekst om mellomstatlige organisasjoner, hvor FN er et av eksemplene som nevnes.

Under «Hvorfor samarbeider land» nevnes FN ofte. Eksempelvis står det om FN allerede helt i starten av underkapitlet, hvor bærekraftsmålene nevnes flere ganger under temaet «Grunner til samarbeid». Videre finner vi både tekster om Parisavtalen og en tekst kalt «Sikre fred og retten til liv». Her står det om hvordan FNs medlemsland kan bruke FN som forum for å møtes og diskutere hvorvidt folkeretten brytes i en konflikt, og om man skal gripe inn, samt hvordan. I teksten «Utvikling» i samme underkapittel, finner vi informasjon om FNs bærekraftsmål, samt hva som skal til for at flere av disse kan oppnås.

Kapitlet inneholder også oppgaver om ulike internasjonale samarbeidsforhold og -organisasjoner, deriblant en oppgave med fokus på FNs underorganisasjoner. Her skal eleven velge seg ut en organisasjon og se hvilke bærekraftsmål denne organisasjonen jobber med, for så å lage en søknad til Norges regjering om pengestøtte for denne organisasjonen. Om man tenker seg at slike oppgaver hvor eleven selv skal gå dypere inn på et tema kan vise til hva lærebokforfatterne mener det er viktig at elevene lærer seg, kan man i *Relevans 9* få en følelse av at det er FNs mange oppgaver og 17 bærekraftsmål som det er ekstra viktig at elevene får kjennskap til.

Diskusjon

I funnene ser vi blant annet en tydelig utvikling koblet opp mot både hvor mye som skrives om FN, og hvordan det skrives om FN. Her kan man se at FN, til tross for at det allerede i 1955 var verdens største organisasjon, har vokst betraktelig siden grunnleggelsen. Dette synes spesielt i det store omfanget av oppgaver FN har. Mens FN i boka fra 1955 beskrives som en fredsbevarende organisasjon, ser vi allerede i 1972 at omfanget av oppgaver har økt, og vi blir nå kjent med en rekke særorganisasjoner og deler av FN som har svært forskjellige mål å forholde seg til. Til tross for at det riktignok står mindre om FN i boka fra 2021 enn i den fra 1972, kan man også se antydninger til at denne utviklingen har fortsatt. FN, FNs oppgaver og forståelsen av dette kan nemlig sies å være mer integrert i den nyeste boka enn tidligere. Mens det kanskje ikke er like mye ren tekst om FN, brukes FN-samarbeid som eksempel på samarbeidsområder i en rekke ulike kontekster, og kjennskap til organisasjonen blir på mange måter noe som gjennomsyrrer hele temaet om internasjonalt samarbeid.

Det kan vitne om at FN også har fått en større rolle og posisjon i samfunnsfaget enn organisasjonen kanskje hadde da den eldste læreboka kom ut. Og selv om FN tydelig hadde fått en svært stor rolle i faget allerede i 1972, kan det virke som om denne også har vokst siden, basert på måten FN presenteres i boka fra 2021. FN har her ikke bare fått en egen tekst om seg selv, men tydelig blitt et av de klart viktigste og mest overordnede temaene og inspirasjonene for hele kapittelet om internasjonalt samarbeid. Dette stemmer også godt overens med LK20, hvor det er tydelig at blant annet FNs bærekraftsmål har fått en svært sentral rolle, både i skolen generelt, og i samfunnsfaget (Utdanningsdirektoratet, 2020b). Det er derimot viktig å her påpeke at det er den eldste boka som skiller seg mest ut her, for FN har fått en svært stor rolle i faget allerede i 1972. Dette både ved at det skrives mye og grundig om FN, også sammenlignet med andre organisasjoner og avtaler, og ved at FNs særorganisasjoner og mål også her brukes som eksempel på samarbeidsrelaterte temaer. Den største utviklingen virker altså å ha skjedd mellom de to eldste bøkene, mens FNs store rolle virker å ha vært nokså konstant mellom den midterste og den nyeste bokas utgivelser.

De to fagtradisjonenes rolle i lærebøkene

Det er òg relevant å trekke inn de to resonnementene for forståelse av viktigheten til internasjonale organisasjoner. Her kan det også være mulig å se en utvikling. Mens den eldste boka kan virke å ha et fokus på FNs rolle som et fredsbevarende redskap, utvikler dette synes

på FN seg i de to neste bøkene til å i større grad bli mer opptatt av FN's mange roller og tilsynelatende overordnede myndighet.

At det realistiske resonnementets syn på FN som et redskap synes å komme frem i «*Vi ere en nasjon*». *Noregs- og verdshistorie* kan derimot være sterkt påvirket av at boka er utgitt såpass kort tid etter FN's grunnleggelse. FN har rett og slett kanskje ikke rukket å vise seg gjeldende på de få årene det har gått siden grunnleggelsen, og forfatterne får derfor kanskje ikke vist et reelt perspektiv på FN's rolle og posisjon. Det står heller ikke mye om FN i teksten. Likevel er det viktig å poengtere at det som står om FN presenterer organisasjonen som et redskap og et samarbeid grunnlagt for å oppnå konkrete, felles ønsker. Dette betyr derimot ikke at dette ikke også kan sammenfalle med det liberale synet, ettersom dette resonnementet også åpner for at organisasjoner først grunnlegges av stater for å oppnå mål. Likevel er det lite i denne læreboka som viser til at FN får en egen myndighet, og det blir derfor et tydelig realistisk perspektiv i teksten om FN. I tillegg presenteres også Folkeforbundet som en form for et redskap, noe som igjen vitner om at det er det realistiske resonnementet som er dominerende i «*Vi ere en nasjon*». *Noregs- og verdshistorie*.

I *Samliv og samarbeid* ser vi derimot en endring. Ikke bare finner vi informasjon om hvor omfattende FN har blitt innen 1972, men vi finner også en mer liberal vinkling i måten dette presenteres. Ved å beskrive de ulike underorganisasjonene på en grundig måte, får vi som lesere også en forståelse av at disse både er viktige og har en egen myndighet. Dette kommer også frem gjennom det som står om underorganisasjonene. Basert på de tidligere nevnte funnene knyttet til både kontekst og omfang, er det tydelig at FN's rolle vektlegges. At boka i seg selv har et eget kapittel om internasjonale samarbeid og organisasjoner, kan også vitne om at dette er noe som verdsettes høyt – og også høyere enn i den 17 år eldre «*Vi ere en nasjon*». *Noregs- og verdshistorie*.

Her kan det også være aktuelt å vite litt mer om hva som har skjedd i perioden mellom 1955 og 1972. Lorentzen skriver i *Ja, vi elsker... Skolebøkene som nasjonsbyggere* blant annet om hvordan det norske politiske bildet endret seg på 70-tallet. Selv om det ikke kom ny læreplan før i 1974, skriver Lorentzen at arbeidet med den startet så tidlig som i 1967 (2005, s. 165), med et læreplanforslag klart allerede i 1970. Det kan derfor være mulig å anta at denne nye læreplanen og tankene bak denne hadde en påvirkning på *Samliv og samarbeid*, som ble utgitt midt mellom forslaget og den endelige Mønsterplanen, i 1972, til tross for at den også måtte forholde seg til læreplanen fra 1960. Blant disse tankene trekker Lorentzen blant annet frem hvordan både det lokale og globale perspektivet styrkes, både innenfor samfunnskunnskap og

historie. Innenfor historiefaget skulle elevene undervises «til å se stoffet i globalt perspektiv» (Lorentzen, 2005, s. 167), samt at det poengteres at elevene også skulle evne å forstå at den norske historien, som fortsatt var sterkt vektlagt, var like viktig for verden ellers. Dette kan også vitne om større fokus på globalisering, og selv om det kanskje ikke er direkte koblet opp mot hvordan verdensbildet og synet på internasjonale organisasjoner er, kan det fortsatt vise til et økt fokus på det globale fremfor kun det norske. Dermed kan en også se sammenhenger med fokuset på internasjonale forhold, og dermed også samarbeid, i skolen.

Likevel betyr ikke dette at boka tillegger FN full myndighet. Blant annet ser vi i sitatet nevnt i presentasjonen av funn at forfatterne mener at FNs styrke avhenger av medlemslandene (Olsen, 1972, s. 153). I tillegg skriver Olsen også om Den mellomfolkelige domstol at «ingen kan tvinge noen stat til å bringe sine stridigheter med andre stater inn under denne domstolen» (1972, s. 151). Perspektivet på FN som kommer frem i boka kan derfor ikke sies å være rent liberal, men har noen tydelige, realistiske trekk. Dette er derimot ikke overraskende, og vi ser fortsatt at det har kommet endringer mellom *Samliv og samarbeid* og «*Vi ere en nasjon*». *Noregs- og verdshistorie*.

Videre representerer den nyeste læreboka, *Relevans 9*, nok en endring. Som vi tidligere har sett, presenteres FN hovedsakelig og først i egne tekster om FN i de to andre bøkene, mens vi i *Relevans 9* får vite om noen av de ulike FN-relaterte organene og særorganisasjonene tidligere. Dette kan også ses på i lys av de tre resonnementene. Ikke bare beskrives FN noe annerledes, men ved at kunnskap om de ulike målene og delene FN har integreres og inkluderes innunder kapittelets ulike tema, får vi også et større innblikk i hvor stor påvirkning FN har på verdenssamfunnet og det internasjonale. Spørsmålet her er derimot om disse målene kan ses på som et resultat av FNs overordnede myndighet, hvilket vil vitne om et liberalt perspektiv, eller om det er FN som har blitt delegert disse oppgavene av medlemslandene, og at det dermed handler om et realistisk perspektiv.

Så hva kan man på bakgrunn av dette si om utviklingen av hvilke perspektiver som kommer frem? I den eldste boka virker det i hvert fall som om det er et tydelig realistisk perspektiv som kommer frem. FN presenteres som et fredsbevarende redskap, og det står ingenting om at FN i seg selv har noen egen myndighet utover det medlemsstatene besitter. Dette er noe som derimot endrer seg til de to neste bøkene, hvor et mer liberalt perspektiv kanskje kommer tydeligere frem.

Det er derimot også noen argumenter imot dette. Blant annet kan det faktum at FN ikke hadde fått tid til å utvikle seg og vokse ha sterk påvirkning på den eldste boka. Også i det liberale resonnementet kommer det frem at organisasjoner grunnlegges som redskaper for å oppnå bestemte mål, og det er mulig at FN rett og slett ikke hadde rukket å bli den organisasjonen. Derfor kan det også bli relevant å trekke frem hvordan Folkeforbundet presenteres i boka. Her kommer det blant annet frem at det var Folkeforbundet som «skulle ordne alle tvistemål statane imellom» (Hæreid & Amundsen, 1955, s. 312), og det virker her som om Folkeforbundet tillegges mer og egen myndighet. Dette kan det derimot argumenteres imot, fordi man også kan få inntrykk av at det er medlemsstatene som gir Folkeforbundet denne myndigheten, og kanskje kan det også virke som om boka legger makten hos medlemsstatene fremfor organisasjonen selv. Likevel er det fortsatt svært lite som står også her, og det blir derfor vanskelig å si hvilket resonnement som kommer tydeligst frem. Det er derimot FN fokuset i oppgaven ligger på, og her må det sies at et mer realistisk perspektiv kommer tydeligere frem. I tillegg kan man kanskje også påstå at det faktum at det står så lite om FN vitne om at organisasjonen tillegges lite myndighet sammenlignet med ulike mektige stater som det står mer om. Men kanskje hadde dette kunne endret seg om boka hadde kommet ut noen år senere, slik at FN hadde rukket å vokse seg enda større?

Det at det korte tidsrommet mellom opprettelsen av FN og bokas utgivelse kan gjøre at temaet ikke dekkes nok, er derimot ikke det eneste som kan gjøre det vanskelig å sammenligne «*Vi ere en nasjon*» med de to nyere bøkene. Det samme gjelder det faktum at dette er en historiebok, mens de to andre i større grad vektlegger samfunnskunnskapstradisjonen. Etersom samfunnskunnskap og historie ikke var like forente som dagens samfunnsfag da de to første bøkene ble utgitt, kan dette også gjøre det vanskelig å se en tydelig utvikling mellom bøkene. Dette fordi fagfeltene de tre bøkene dekker ikke nødvendigvis er helt forenlige.

Om vi så derimot sammenligner de to nyeste bøkene med hverandre, kan det virke som om det liberale perspektivet vokser med årene. Dette fordi vi i boka fra 1972 finner at forfatterne noen ganger velger å sette spørsmål til FN's myndighet, og som tidligere nevnt står det blant annet at «FN ikke er sterkere som fredsorganisasjon i våre dagers konflikter mellom nasjonene, enn det medlemsstatene gjør den til» (Olsen, 1972, s. 153). Dette vitner altså om at boka ikke har et rent liberalt perspektiv. Men er det egentlig mulig å ha det? Og er det slik at *Relevans 9* kun har ett gjeldende perspektiv som kommer frem?

Dette er også noe som kan sies å gjelde for alle de tre bøkene, selv om det spesielt gjelder de to siste. I «*Vi ere en nasjon-*». *Noregs- og verdshistorie* så vi hvordan Folkeforbundet tilsynelatende fikk egen myndighet, noe som kunne vitne om at et liberalt perspektiv på FN i hovedsak ble svekket av hvor lite det sto om FN. I *Samliv og samarbeid* så vi at noen utsagn kunne vitne om at FN i seg selv ikke hadde egen myndighet over medlemslandene, og et noe mer realistisk perspektiv kom derfor frem. I *Relevans 9* ser vi også noe av det samme. Under temaet «Ulike grunner til samarbeid» står det blant annet at «FN har formulert 17. felles bærekraftsmål», etterfulgt av at «Dette er mål som FNs medlemsland mener at det er nødvendig at alle land samarbeider om å nå» (Heidenreich, Weider, & Waage, 2021, s. 176). Her ser vi altså at målene reflekterer hva medlemslandene ønsker – noe som kan vitne om et mer realistisk perspektiv. Likevel ser vi at FN også omtales som noe eget, med egen myndighet, og dette er også en gjenganger i kapittelet. Til tross for tidligere presenterte funn, hvor jeg koblet begge de to nyere bøkene sterkt opp mot det liberale perspektivet, og den eldste opp mot det realistiske, virker det derimot som om ingen av de tre bøkene kun har én rådende fagtradisjon. Og dette stemmer også godt overens med det Hovi & Underdal skriver: «I praksis er grensene [mellom fagtradisjonene] ofte uskarpe, og en spørreundersøkelse i det norske fagmiljøet ville ganske sikkert vise at de fleste forskere ikke oppfatter seg selv som entydig plassert i en bestemt «skole»» (2016, s. 222).

Ettersom vi kan se begge nevnte tradisjoner i alle de tre bøkene, blir det derfor nokså vanskelig å se en tydelig utvikling knyttet til hvilke som vektlegges mest. Likevel er det noen holdepunkter å gripe tak i, spesielt mellom de to nyeste bøkene. *Samliv og samarbeid* er den eneste av de tre som tydelig viser noen tydelig kritiske, realistiske holdninger til FN, selv om det liberale perspektivet ellers virker å gjøre seg godt gjeldende.

I tillegg kan det faktum at FN har så mange ulike oppgaver og mål også være med på å gjøre det vanskeligere å kun følge en tradisjon for å forstå viktigheten av organisasjonen. Kanskje kan eksempelvis Sikkerhetsrådet lettere tolkes realistisk, ettersom det her er noen land som tydelig har fordelt en større makt mellom dem, mens Hovedforsamlingen og f.eks. UNESCO kan forstås med et mer liberalt perspektiv, hvor FN får større egenmyndighet. Man kan derfor lure på hvorvidt det egentlig er mulig å forstå FNs rolle ut fra kun én fagtradisjon. Dermed blir det kanskje også svært passende om lærebøkene heller ikke kun følger ett resonnement, men i stedet viser tegn fra flere.

Læreplanenes påvirkning på FNs posisjon og fremstilling

Tidligere nevnte jeg hvordan *Relevans 9* kan sies å samsvare godt med LK20, og vi så også på hvordan *Samliv og samarbeid* kan ha blitt påvirket av diskusjon rundt og utvikling av ny læreplan på 70-tallet. At læreplaner har påvirkning på lærebøker og hvordan innhold her presenteres er en selvfølge, men i hvilken grad kan man si at læreplanene virkelig kommer til uttrykk i måten FN presenteres på i bøkene?

Om vi starter med å se på den eldste boka først, er det viktig å poengtere at den gjeldende læreplanen i 1955 fortsatt var Normalplanen fra 1939, altså fra før krigen brøt ut. Her er det spesielt et mål i historiefaget som blir relevant for måten det skrives om FN på: «En skal hjelpe elevene til å forstå betydningen av samarbeid og fred mellom folkene» (Kirke- og undervisningsdepartementet, 1948, s. 78). Det er også dette perspektivet som kommer frem i læreboka, hvor det helt tydelig er et fokus på fredsaspektet ved FN, så vel som ved Folkeforbundet. Videre er det også betydningen av fred og samarbeid som er fokuset, og ettersom dette kun er noen få år etter krigens slutt, er det naturlig at FNs rolle i forbindelse med gjenskapelsen av fred som blir mest relevant – både sett ut fra Normalplanen og historisk kontekst. Måten FN presenteres på her er altså i tråd med relevante læreplanmål. Her er det også viktig å poengtere at selv om læreplanen er fra 1939, kom det et 2. opplag etter krigen som var gjeldende da 1955-utgaven av «*Vi ere en nasjon*». *Noregs- og verdshistorie* ble utgitt, men det var fortsatt ingen store endringer før en ny læreplan kom i 1960.

Om vi så går videre til *Samliv og samarbeid* er det i hovedsak læreplanen for forsøk med 9-årig skole fra 1960 som er mest relevant for hvordan denne boka er skapt. Likevel var vi tidligere inne på hvordan en ny læreplan var i utvikling allerede i 1967, og at det hadde kommet forslag allerede i 1970, som igjen kan ha hatt påvirkning på innholdet i læreboka fra 1972. I dette kapittelet blir det derimot mer aktuelt å se på planen fra 1960, og hvilke mål herfra som kan være aktuelle for Olsens presentasjon av FN i *Samliv og samarbeid*. Også i L1960 kommer det frem tematikk som har en tydelig innflytelse på hvordan FN presenteres i læreboka, og om samfunnskunnskapsundervisningen i samfunnsfaget står det blant annet at den «skal ta sikte på en bredest mulig innføring i det samfunn elevene møter; - fra familien og bygde- eller bysamfunnet til statssamfunnet og verdenssamfunnet» (Forsøksrådet for skoleverket, 1960, s. 158). Her ser vi altså klare tegn på at verdenssamfunnet – og dermed også internasjonale avtaler og samarbeid som FN – får en posisjon allerede før vi har kommet til de konkrete målene for hvert årstrinn. I tillegg nevnes også både internasjonalt samarbeid og FN ved navn under plan for 9. skoleår innenfor historie og samfunnskunnskapsdelene av

samfunnsfaget, både for den almen-teoretiske og den almen-praktiske linjen (Forsøksrådet for skoleverket, 1960, s. 172-173). Også dette samsvarer godt med det vi finner i læreboka, hvor internasjonalt arbeid er et sentralt tema, og FN får en egen posisjon innenfor dette temaet. Dette er også en tydelig utvikling fra læreplanen fra 1939, hvor fokuset var på fred, og ingen konkrete internasjonale samarbeid ble nevnt blant målene. FN har altså fått en klart styrket posisjon i både læreplanen fra 1960 og boka som kom etter dette, sammenlignet med reviderte utgaver av både læreplanen og læreboka som var gjeldende i 1955.

Også i LK20 ser vi at internasjonale samarbeid får en tydelig plass. Blant kompetansemålene etter 10. trinn finner vi blant annet at et av målene er at elevene gjennom samfunnsfagundervisningen skal kunne «utforske og beskrive hvordan menneske- og urfolksrettigheter og andre internasjonale avtaler og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, menneskers liv og likestilling og likeverd» (Utdanningsdirektoratet, 2020a). Internasjonale avtaler og deres betydning får altså en tydelig plass i faget, men det er også her et stort fokus på andre temaer enn i Normalplanen fra 1939, hvor fred tilsynelatende var det viktigste temaet innenfor internasjonalt samarbeid. I LK20 kommer heller menneske- og urfolksrettigheter frem. I tillegg blir det også aktuelt å se på både kjerneelementer og tverrfaglige temaer i læreplanen. Blant de tverrfaglige temaene finner vi blant annet bærekraftig utvikling, som, til tross for at FN ikke nevnes, har stor sammenheng med FNs 17 bærekraftsmål (Utdanningsdirektoratet, 2020c). Dette er også noe vi tidligere har sett at kommer frem i *Relevans 9*, og vi ser derfor at dette er et tema som har fått økt betydning både i læreplan og lærebok fra 1970-tallet til 2020-tallet. Innad i samfunnsfagets kjerneelementer finner vi også flere temaer hvor FN og internasjonalt samarbeid får en viktig rolle. Blant annet kommer bærekraftig utvikling frem innenfor temaene «Samfunnskritisk tenkning og sammenhenger» og «Bærekraftige samfunn», mens urfolks- og minoritetsperspektiver og -spørsmål kommer på agendaen gjennom temaet «Demokratiforståelse og deltakelse». Igjen er det altså det store mangfoldet av oppgaver FN i dag har som kommer frem i læreplanen, og også i *Relevans 9* samsvarer innholdet godt med læreplanens innhold, ettersom det også i denne boka kommer tydelig frem hvor stort omfang av mål og oppgaver FN i dag arbeider med.

Kort oppsummert ser vi også en tydelig utvikling også innenfor læreplanenes innstilling til FN og internasjonale samarbeid og avtaler, hvor vi igjen ser at lærebøkene innhold og presentasjon av FN også samsvarer godt med dette.

Konklusjon

I denne oppgaven har jeg sett på tre lærebøker fra tre ulike perioder med ulike læreplaner, og sett på hvordan FN som organisasjon presenteres i disse. Mellom dem finner vi både store likheter og ulikheter. I alle tre bøkene har temaene FN fått en plass, men det har vært ulikheter både når det kommer til hvor mye plass organisasjonen har fått, og når det kommer til hvilke deler av FN og internasjonalt samarbeid som har kommet i fokus. I «*Vi ere en nasjon-*», *Noregs- og verdshistorie* fra 1955, fikk FN relativt lite plass, og hovedfokuset var på fred. I *Samliv og samarbeid* fra 1972 fikk FN derimot svært stor plass, og både organiseringen av FN og de svært mange oppgavene til FN ble grundig forklart, før FN også igjen ble nevnt under et senere tema. I tillegg ble noen av FNs mer sentrale deler spesielt utdypet, heriblant Hovedforsamlingen og Sikkerhetsrådet. I den aller nyeste boka, *Relevans 9* fra 2021, var det også det store mangfoldet av oppgaver og mål som virkelig kom frem, men på en annen måte enn i boka fra 1972. Mens det var relativt lite tekst om FN som organisasjon, ble ulike FN-avtaler og -organisasjoner trukket frem under diverse undertema innenfor kapittelet om internasjonalt samarbeid. Til tross for at FN kanskje ikke får like mye plass i den eldste boka, og kanskje ikke fremstilles som like viktig som i de andre, får man vite om hvordan FN er verdens største organisasjon i alle tre bøkene. Det har likevel vært en utvikling, men gjennom disse tre bøkene, samt læreplanene de følger, er det tydelig at den norske skolen de siste 50 til 62 årene har ønsket at elevene skal få en god forståelse av FNs mange oppgaver og store rolle i det internasjonale bildet.

I tillegg så vi også på hvilke fagtradisjoner som kommer frem i de ulike bøkene, med tanke på viktigheten av FN som organisasjon. I alle tre bøkene ble det etter hvert tydelig at det ikke holdt å kun følge ett resonnement, men at både liberale og realistiske tanker kom frem.

Så hvordan presenteres FN i norske lærebøker fra 50-tallet og frem til i dag? Basert på disse tre bøkene er det tydelig at FN har hatt en klar rolle i lærebøker, og dermed også i samfunnsfagundervisningen helt siden organisasjonens grunnleggelse. Dette er derimot en posisjon som tydelig har økt siden L1960, og FN, med alle ulike oppgaver og underorganisasjoner, har i dag satt et stort preg på læreplanen, og dermed også på lærebøkene.

Litteratur

- Christophersen, J. (2010). *Samfunnsbilder og samfunnslæring*. Bergen: Høgskolen i Bergen. Hentet fra [https://home.hvl.no/ansatte/jac/SAMFUNNSBILDER%20OG%20SAMFUNNSL%C6RING\).pdf](https://home.hvl.no/ansatte/jac/SAMFUNNSBILDER%20OG%20SAMFUNNSL%C6RING).pdf)
- Forsøksrådet for skoleverket. (1960). *Læreplan for forsøk med 9-årig skole*. Oslo: I kommisjon hos Aschehoug.
- Heidenreich, V., Weider, B. O., & Waage, K. B. (2021). *Relevans 9*. Oslo: Gyldendal. Hentet fra https://issuu.com/gyldendalnorskforlag/docs/relevans_9_bm_grunnbok_isbn_9788205533516_lr?fr=sNzdhZDQxMTMzNTU
- Hovi, J., & Underdal, A. (2016). *Internasjonalt samarbeid og internasjonal organisasjon* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hæreid, J., & Amundsen, S. S. (1955). "Vi ere en nasjon-". *Noregs- og verdshistorie* (3. utg.). (J. Fjalestad, Overs.) Oslo: H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard). Hentet fra <https://www.nb.no/items/deaad08b99dd1ece60ad594655364497?>
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Kirke- og undervisningsdepartementet. (1948). *Normalplan for byfolkeskolen [1939]* (2. utg.). Oslo: H. Aschehoug & Co (W. Nygaard).
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke* (2. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Lorentzen, S. (2005). *Ja, vi elsker... Skolebøkene som nasjonsbyggere 1814-2000*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Malnes, R., & Grung, M. E. (2011). Folkerett og internasjonal politikk. I J. Hovi, & R. Malnes (red.), *Anarki, makt og normer. Innføring i internasjonal politikk* (ss. 331-349). Oslo: Abstrakt forlag.
- Olsen, O. J. (1972). *Samliv og samarbeid. Samfunnskunnskap for ungdomsskolen. 9. skoleår*. Oslo: Fabritius forlag. Hentet fra <https://www.nb.no/items/669248cedcbe8f7ba08897ed701913eb?page=3>
- Skagen, K. (2016). Lesebøkene som forma Noreg. I K. Skagen, *På tvers av 2010-åra. Utvalgte kommentarer i Dag og Tid 2009-2020* (ss. 313-315). Hentet fra Kaj Skagen: <https://kajskagen.no/wp-content/uploads/2020/09/Artikler-DT.pdf>
- Skrunes, N. (2010). *Lærebokforskning*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Utdanningsdirektoratet. (2020a). *Samfunnsfag (SAF01-04). Kompetansemål og vurdering. Kompetansemål etter 10. trinn*. Hentet fra Udir: <https://www.udir.no/lk20/saf01-04/kompetansemaal-og-vurdering/kv147?lang=nno>
- Utdanningsdirektoratet. (2020b). *Samfunnsfag (SAF01-04). Kjerneelement*. Hentet fra Udir: <https://www.udir.no/lk20/saf01-04/om-faget/kjerneelementer>

Utdanningsdirektoratet. (2020c). *Samfunnsfag (SAF01-04). Tverrfaglige temaer*. Hentet fra Udir: <https://www.udir.no/lk20/saf01-04/om-faget/tverrfaglige-temaer?lang=nob>